

Commissie toezicht financiën politieke partijen

De minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
CTFPP 2020/002

Datum 20 oktober 2020
Betreft Advies Ctfpp over verantwoordingsjaar 2019

Geachte mevrouw Ollongren,

Op grond van artikel 35 van de Wet financiering politieke partijen (Wfpp) brengt de commissie hierbij advies uit over de naleving van de Wfpp in het verantwoordingsjaar 2019. De commissie doet dit in het besef dat er een verkiezingsjaar aanstaande is en dat er veel beweging is in het landschap van de politieke partijen. Het komt het vertrouwen van alle kiesgerechtigden in het Nederlandse politieke systeem ten goede als de commissie kan vaststellen dat de financiering van alle politieke partijen heeft plaatsgevonden in overeenstemming met het bepaalde in de Wfpp. Helaas kon de commissie deze vaststelling dit jaar bij een relatief groot aantal partijen niet doen, omdat de verantwoordingsstukken 2019 van deze partijen niet voldoen aan één of meer formele of volledigheidseisen. De commissie heeft u vorig jaar reeds medegedeeld dat zij geen jaarstukken meer zal beoordelen die tekortschieten op één of meer van de - hieronder uitgeschreven - punten totdat herstelverzuim heeft plaatsgevonden. Ten tijde van de commissievergadering – die medio september plaatsvond – waren de volgende onvolkomenheden niet hersteld:

- de financiële verslagen van CDA, ChristenUnie, GroenLinks, PvdA, PvdD, SGP en VVD zijn niet ondertekend door de verantwoordelijke bestuurders en/of gewaarmerkt (in hetzelfde document) door de accountant en voldoen om die reden niet aan de wettelijke normen. Een aanbiedingsbrief die alleen door de penningmeester is volgens de wet niet toereikend;
- de partijen 50PLUS en Onafhankelijke Senaatsfractie rapporteren in hun financiële verslag uitsluitend de schuldpositie *per balansdatum* terwijl de bedoeling van de wetgever is dat alle schulden groter dan € 25.000 die de partij *tijdens het verantwoordingsjaar* is aangegaan worden opgenomen in het schuldenoverzicht;
- de accountantscontrole op de neveninstellingen is ontoereikend bij de partijen GroenLinks, SGP en 50PLUS. Voor de gesubsidieerde neveninstellingen van GroenLinks zijn geen separate controleverklaringen afgegeven. Bij de SGP is het overzicht van bijdragen en schulden bij de neveninstellingen niet gecontroleerd door de accountant; alleen de penningmeester heeft verklaard dat er bij de neveninstellingen geen bijdragen of schulden te melden zijn. Bij de Jan Nagel Foundation, een neveninstelling van 50PLUS, vermeldt de

controleverklaring niet dat een controle van bijdragen en schulden heeft plaatsgevonden en evenmin is de jaarrekening door de accountant gewaarmerkt.

De hardnekkigheid waarmee bovengenoemde formele onvolkomenheden zich blijven voordoen (ook in eerdere adviezen zijn gelijksoortige bevindingen gedaan) wijt de commissie grotendeels aan het ontbreken van een controleprotocol Wfpp. In haar advies van 9 september 2019 heeft de commissie u geadviseerd om – in aanvulling op de handreiking die voor politieke partijen is opgesteld – een controleprotocol op te stellen in overleg met de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), zodat elke onduidelijkheid over de precieze taak van de accountant kan worden weggenomen. In uw reactie van 22 juni 2020 hebt u aangegeven dat u dit advies overneemt en dat de beoogde inwerkingtreding 1 januari 2021 is. De commissie acht het niet realistisch dat een dergelijk protocol nog voor 1 januari 2021 tot stand zal komen terwijl haast in deze echt is geboden, vanwege het komend verkiezingsjaar. Zij betreurt het dat dit controleprotocol nog niet gereed was vóór de accountantskantoren hun controlewerkzaamheden aanvingen betreffende verantwoordingsjaar 2019. Daarmee had naar haar mening een groot deel van de onvolkomenheden voorkomen kunnen worden. Ook over verantwoordingsjaar 2020 – en bij haar extra toezichtstaken voorafgaand aan de verkiezing van de Tweede Kamer in 2021 – zal de commissie geen stukken beoordelen die tekortschieten op één of meer formele punten totdat herstelverzuim heeft plaatsgevonden.

Nu de verantwoordingsstukken van de eerder genoemde partijen door de gebleken onvolkomenheden niet zijn beoordeeld heeft de commissie zich moeten beperken tot de jaarverantwoordingen van de volgende partijen: D66, DENK, Forum voor Democratie, PVV en SP. De stukken die van deze partijen zijn beoordeeld betreffen:

- de financiële verslagen van de politieke partij en haar gesubsidieerde neveninstellingen met daarin opgenomen de ontvangen subsidies, ontvangen bijdragen, overige inkomsten, vermogenspositie en schulden;
- een overzicht van de bijdragen van in totaal € 4.500 of meer die de partij en haar neveninstellingen in 2019 van een donateur hebben ontvangen, met daarbij de naam en het adres van de gever, het bedrag of de waarde van de bijdrage en de datum van de bijdrage;
- een overzicht van de schulden van € 25.000 of meer die de partij en haar neveninstellingen gedurende 2019 zijn aangegaan, met daarbij de naam en het adres van de crediteur onderscheidenlijk geldverstrekker en indien van toepassing, de gegevens van de instelling;
- een schriftelijke verklaring van een accountant waarin de uitslag van diens onderzoek naar de getrouwheid van de financiële verslagen en de overzichten van bijdragen en schulden wordt weergegeven.

Tevens heeft de commissie kennisgenomen van het door de Auditdienst Rijk opgestelde Rapport van feitelijke bevindingen ADR-reviews bij accountants van door BZK gesubsidieerde instellingen. Het betreft een overkoepelend rapport waarin de bevindingen zijn verwerkt van onder meer drie reviews bij de accountants van politieke partijen. Het betreft de accountants van Forum voor

Democratie, 50PLUS en CDA. Deze reviews hadden tot doel de werkwijze van deze accountants te controleren en vonden plaats op grond van artikel 27, derde en vierde lid, Wfpp. Elders in deze brief gaat de commissie nader in op het ADR-rapport.

Algemeen beeld verantwoordingsstukken

De commissie heeft geconstateerd dat de door haar beoordeelde jaarstukken van vijf partijen grotendeels zijn opgesteld conform de eisen van de Wfpp. Ten opzichte van voorgaande verslagjaren is steeds meer sprake van een uniforme manier van werken die de vergelijkbaarheid en de transparantie ten goede komt. De beoordeelde partijen doen op transparante wijze verslag van hun activiteiten en van de door hen ontvangen bijdragen en aangegane schulden.

Een opvallend punt vond de commissie dat geen enkele partij bijdragen in natura heeft verantwoord en dat ook de accountants hierover niets hebben opgemerkt. Bijdragen in natura kunnen bijvoorbeeld bestaan uit korting op de huur van een pand, of het gratis of tegen gereduceerd tarief beschikbaar stellen van vergaderruimte, personenvervoer, catering, advertentieruimte etc. De commissie adviseert u om in het controleprotocol Wfpp – waaraan hierboven reeds werd gerefereerd - specifieke aandacht te besteden aan bijdragen in natura, en hierin tevens de Beleidsregels Wet financiering politieke partijen van 19 april 2013 te incorporeren.

Anonieme bijdrage aan PVV

De PVV vermeldt een bijdrage van in totaal € 53.500 (betaald in tien delen) waarbij uitsluitend de naam van de donateur is vermeld, maar niet adres en woonplaats; volgens het overzicht zijn deze onbekend. Conform de regelgeving heeft de PVV het deel van deze bijdrage dat meer is dan € 1.000 inmiddels overgemaakt op de daartoe aangewezen rekening van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Rapport van feitelijke bevindingen ADR-reviews: algemeen beeld

De commissie heeft kennis genomen van het overkoepelende ADR-rapport waarin – naast andere reviewuitkomsten – drie reviews bij accountants van politieke partijen worden besproken. Het betreft een voor de commissie uiterst nuttig rapport met het oog op een goede vervulling van haar taak. Ten opzichte van de ADR-reviews over verantwoordingsjaar 2017 acht de commissie het echter geen verbetering dat de ADR nu alleen een overkoepelend rapport heeft opgeleverd, terwijl vorig jaar nog drie afzonderlijke rapporten per uitgevoerde review werden opgesteld. Door het hogere aggregatieniveau – en het weglaten van de correspondentie met de betreffende accountant in het kader van hoor en wederhoor - is er minder inzicht in specifieke bevindingen die bij de afzonderlijke reviews zijn gedaan. De commissie verzoekt u als opdrachtgever van de ADR om te bewerkstelligen dat bij de eerstvolgende ADR-reviews bij accountants van politieke partijen de meer uitgebreide wijze van rapporteren – die tot vorig jaar gebruikelijk was – weer wordt toegepast.

Auditdienst Rijk inzake werkzaamheden accountant CDA

De ADR heeft twee tekortkomingen vastgesteld ten aanzien van de werkzaamheden die door de accountant van het CDA zijn uitgevoerd, maar beoordeelt de accountantscontrole desondanks als toereikend. De commissie heeft daaraan niets toe te voegen.

Auditdienst Rijk inzake werkzaamheden accountant 50PLUS

De ADR heeft bij de accountantscontrole van 50PLUS één tekortkoming vastgesteld bij de opdrachtaanvaarding, twee tekortkomingen bij de risico-analyse, drie tekortkomingen bij de uitvoering van de accountantscontrole 2018 alsmede één overige tekortkoming. Op grond hiervan heeft de ADR een ontoereikend oordeel gegeven.

U stelt in uw brief van 22 juni jl. als reactie op het Ctfpp-advies over verantwoordingsjaar 2018 dat de accountant van de partij 50PLUS herstelwerkzaamheden moet uitvoeren naar aanleiding van de bevindingen van de ADR. De commissie is nog niet op de hoogte gebracht van de uitkomst van deze herstelwerkzaamheden.

Advies commissie inzake werkzaamheden accountant 50PLUS

De commissie stelt vast dat zij de verantwoordingsstukken 2019 van 50PLUS niet heeft kunnen beoordelen omdat deze niet voldoen aan de formele eisen. Daarnaast blijkt de commissie niet te kunnen steunen op de controlewerkzaamheden van de accountant betreffende verantwoordingsjaar 2018. De commissie vindt dit zeer zorgelijk en adviseert u om de ADR ten aanzien het verantwoordingsjaar 2019 opnieuw een review te laten uitvoeren bij de accountant van 50PLUS. Daarnaast wijst zij op de mogelijkheid om bij een herhaling van een ommissie een bestuurlijke boete op te leggen, op grond van artikel 37 Wfpp.

Auditdienst Rijk inzake werkzaamheden accountant Forum voor Democratie

De ADR heeft bij de accountantscontrole van Forum voor Democratie twee tekortkomingen vastgesteld bij de opdrachtaanvaarding, twee tekortkomingen bij de risico-analyse, zes tekortkomingen bij de uitvoering van de accountantscontrole 2018 alsmede twee overige tekortkomingen. Op grond hiervan heeft de ADR een ontoereikend oordeel gegeven.

U stelt in uw brief van 22 juni jl. als reactie op het Ctfpp-advies over verantwoordingsjaar 2018 dat ook de accountant van Forum voor Democratie herstelwerkzaamheden moet uitvoeren naar aanleiding van de bevindingen van de ADR. De commissie is evenmin op de hoogte gebracht van de uitkomst van deze herstelwerkzaamheden.

Oordeelsonthouding accountant Forum voor Democratie

Dezelfde accountant die inzake de accountantscontrole 2018 werd gereviewd door de ADR heeft ook de jaarverantwoording 2019 van Forum voor Democratie gecontroleerd. Over dit verantwoordingsjaar 2019 komt de accountant tot een oordeelsonthouding (gedateerd 30 juli 2020) bij de juistheid van de ledenaantallen en licht deze als volgt toe:

De vereniging en de jongerenorganisatie hebben in 2018 bij haar leden contributie geïnd waarvan de onderliggende incassobestanden niet meer reproduceerbaar zijn. Daarmee is niet vast te stellen bij wie van haar leden de Vereniging Forum voor Democratie en bij wie

van haar leden de Jongerenorganisatie Forum voor Democratie de contributie heeft geïnd. Ondanks dat op andere wijze wel aannemelijk is gemaakt dat de ledenaantallen per 1 januari 2019 de aantallen zijn die genoemd zijn in het overzicht financiering politieke partijen heeft het niet kunnen vaststellen van bij wie de contributie inning heeft plaatsgevonden er toe geleid dat wij geen oordeel kunnen geven over de juistheid van de ledenaantallen per 1 januari 2019.

De oordeelonthouding met betrekking tot de juistheid van de ledenaantallen per 1 januari 2019 kan mogelijke gevolgen hebben voor de hoogte van de subsidie uit hoofde van de Wet financiering politieke partijen. Wij hebben op basis van bovenstaande onvoldoende geschikte controle-informatie om te kunnen vaststellen of er eventueel correcties noodzakelijk zijn met betrekking tot de verantwoorde subsidies verkregen uit hoofde van de Wet financiering politieke partijen.

Advies commissie inzake Forum voor Democratie

De commissie stelt vast dat zij al drie jaar achtereen niet kan steunen op de jaarverantwoording van Forum van Democratie en zijn neveninstellingen, en met betrekking tot verantwoordingsjaren 2017 en 2018 evenmin op de controlewerkzaamheden door de accountant. Het is een ernstige zaak dat niet kan worden vastgesteld of de subsidies in 2019 aan de partij (ten bedrage van € 459.490) en de jongerenorganisatie (ten bedrage van € 126.804) volledig juist zijn toegekend, en tevens dat door de ADR bij de controlewerkzaamheden door de accountants meerdere tekortkomingen zijn aangetroffen in meerdere jaren. Vorig jaar benadrukte de commissie al dat de partij Forum voor Democratie en haar jongerenorganisatie deel uitmaken van het democratische bestel in Nederland, ten aanzien waarvan transparantie één van de belangrijkste waarden is.

De commissie adviseert u om - gezien de ernst en het gedeeltelijk terugkerende karakter van bovenbeschreven bevindingen – aan Forum voor Democratie een bestuurlijke boete op te leggen van € 25.000 op grond van artikel 37 Wfpp. Voorts kunt u overwegen of het noodzakelijk is een deel van de subsidie terug te vorderen.

Handelwijze bij onderzoekswaardige signalen

De financiering van de politieke partijen staat in toenemende belangstelling van de media en ook de commissie zelf krijgt soms signalen of casuïstiek voorgelegd door journalisten of klokkenluiders. De commissie beschikt echter niet over een instrumentarium om – naast de beoordeling van de reguliere verslaglegging door politieke partijen – op deze signalen te reageren. De commissie verzoekt u om duidelijkheid te verschaffen over de handelwijze die u in zulke gevallen het meest passend acht.

Ten slotte

Over en weer hebben wij uitgesproken dat uw reactie op het Ctfpp-advies 2018 te lang op zich heeft laten wachten. Ik verzoek u om op dit advies te reageren binnen een redelijke termijn.

Datum

20 oktober 2020

Kenmerk

CTFPP 2020/002

De voorzitter van de Commissie toezicht financiën politieke partijen, mede namens de leden, mevrouw mr. H. Neppérus en de heer prof.dr.mr. M. Pheijffer RA,

drs. E.W. Anker